

D Y S K U S J E I P O L E M I K I

W SPRAWIE WCZESNYCH ETAPÓW ANTROPOGENEZY

(w odpowiedzi Z. Trudzikowi)

Kiedy przed ponad dziesięciu laty, na III Panafrykańskim Kongresie Prehistorycznym w Livingstone, prof. G. Mortelmans przedstawił serię 129 wyrobów otoczkowych i odłupków znalezionych przez C. Braina w grocie Makapan w Transwaalu i sugerował ich związek z australopitekiem, wówczas dr K. Oakley podnosząc fakt, że zalegają one powyżej warstwy z kostnymi szczątkami australopiteka, przypisywał je wyżej rozwiniętym istotom żyjącym częściowo współcześnie z australopitekiem. Tezę tę K. Oakley zastosował też w parę lat później do interpretacji dalszych odkryć J. Masona i J. T. Robinsona w Sterkfontain oraz odkryć L. S. B. Leakeya po ogłoszeniu słynnego *Zinjanthropusa*¹.

Chyba tylko ten moment w dyskusji w sprawie wytwarzania narzędzi przez australopiteka mógł skłonić dra Z. Trudzika do stwierdzenia, w odpowiedzi na moje uwagi na marginesie jego cennej rozprawy zamieszczonej w X tomie „Archeologii Polski”, że australopitek żadnych narzędzi nie wytwarzał. Dziwi mnie jednak zdanie zamieszczone w cytowanej odpowiedzi, że „...wszyscy badacze, prócz bodajże tylko R. A. Darta, zgodni są co do tego, że australopiteki nie wytwarzały żadnych narzędzi”. Przypomnieć przecież należy, że R. A. Dart swą przebrzmiałą tezę o „kulturze osteodontokratycznej” ogłosił z górną czterdzieści lat temu, kiedy nie było mowy jeszcze ani o otoczkach z Makapan, ani o dolnych poziomach Olduvai, a E. J. Wayland dopiero w 1934 r. nieśmiało ogłosił pierwszą serię otoczek z Ugandy, sugerując ich intencjonalną obróbkę².

W dzisiejszym stanie wiedzy możemy więc albo przyjąć, że australopiteki były twórcami narzędzi otoczkowych, albo że istniał bardzo starożytny praprzodek człowieka, współczesny australopitekom, który te narzędzia wytwarzał. Nie mam możliwości omówienia tutaj wszystkich argumentów przemawiających przeciwko tej drugiej tezie, która w oczywisty sposób nawiązuje do paralelistycznej koncepcji rozwoju, zarówno w antropologii, jak i archeologii, krytykowanej przez naukę marksistowską i przez postępową naukę zachodnioeuropejską (szczególnie przez szkołę F. Bordes'a i R. Vaufreya).

Oprócz podniesionej wyżej kwestii, dr Z. Trudzik polemizuje z moim zdaniem, może niezbyt szczęśliwie sformułowanym, a ponadto wyjętym z kontekstu, że

¹ K. P. Oakley, *The earliest Tool-Makers*, „Antiquity”, t. 30: 1956, s. 4—9; tegoż, *Tools Makyth Man*, tamże, t. 31: 1957, s. 199—209; G. Mortelmans, *La „Pebble Culture” africaine, source des civilisations de la Pierre*, „Bulletin de la Société Royale Belge d'Anthropologie”, t. 45: 1954, s. 5—56, J. T. Robinson, J. Mason, *Occurrence of Stone Artifacts with Australopithecus at Sterkfontain*, „Nature”, t. 180: 1957, s. 521—524, i inne prace.

² E. J. Wayland, *Rifts, Rivers, Rains and Early Man in Uganda*, „Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland”, t. 44: 1934.

